

Disputatio medica inauguralis de catarrho

<https://hdl.handle.net/1874/341832>

DISPUTATIO MEDICA
INAUGURALIS,
DE

CATARRHO,

QUAM

FAVENTE DEO OPT. MAX.

Ex auctoritate Magnifici Rectoris,

D. HERMANNI WITSII,

S. S. Theol. Doctoris, ejusdemque in Inclyta Academia Ultrajectina
Professoris Ordinarii, & Ecclesiæ ibidem Pastoris facundissimi,

UT ET

*Amplissimi Senatus Academici Consensu & Nobilissima
Facultatis MEDICÆ Decreto,*

PRO GRADU DOCTORATUS

Summisque in MEDICINA Honoribus, & Privilegiis
ritè ac legitimè consequendis,

Publico examini subjicit

ISAACUS REESSEN, Embricæ Cliv.

Ad diem 19. Aprilis, loco horisque solitis.

ULTRAJECTI,

Ex Officinâ FRANCISCI HALMA, Academiae
Typographi, clō Ioc LXXXVI.

Clarissimis atque expertissimis VIRIS

D. JACOBO VALLAN,
M. D. in celeberrima hac Ultrajectina
Academia Facultatis Medicæ Professore
Ordinario, practico solidissimis ex fun-
damentis solidissimo, felicissimo, Præ-
ceptorum ac Promotorum quoad vivam su-
spiciendo, venerando.

D. JOHANNI MUNNICKS,
M. D. Reipubl. Ultraject. Poliatro ex-
perientissimo. Anatomix & Botanices
Professore ordinario, atque in his ductori
suo facillimo, solertissimo.

In debitæ gratitudinis testimonium

Theses hæc Inaugurales

Offert & Dedicat

ISAACUS REESSEN,
Auctor.

PROOEMIUM.

Id quod omnes ab omni ævo artifices, in iis circa qua versantur manu objectis experti sunt, & indies experiuntur, illud non minus iis evenire quibus cura humani demandatur corporis; extra omne dubium videtur, quod sc. eo facilius & minori cum erroris damnosi periculo, sua tractent objecta, & desiderata cum & in iis efficiant, quo magis perspectam habuerint sive longo usu, & continuata experientia, sive ratiociniis, eorum si non naturam intimam, proprietates saltem, & effecta qua ex quorundam occurssu fluunt. Atque hujus rei probe conscii mortalium antiquissimi, & prisci jam tum Medici, sedulo attendendum sibi proposuerunt ad ea, qua ab usu, aut intermissione; hujus illiusve seu alimenti, seu medicamenti, alteriusve rei nonnaturalis, sanis eveniebant vel egrotis commoda, vel nocumenta; atque hæc simili data occasione in usum vocantes, à variis certè humanum genus calamitatibus, aut præservarunt, aut liberarunt, usu solo & necessitate cadocti, etenim initio rerum

Per varios usus artem experientia fecit,
Exemplo monstrante viam

Quo quidem principio, subinde quorundam salute, aliorum verò interitu, perniciofa à salutaribus discernens, ortum duxit ars Medica, paucioribus tum quidem comprehensa præceptis, dum vii verisimile putem cum C. Celso, inter nonnulla auxilia adversæ valetudinis, plerumque tamen illa bona contigit ob bonos mores, quos neque desidia, neque luxuria vitiant. Ast postquam hæc, cum aliis, mortalium affligerunt corpora, & ingens ipsis succrevit ilicò morborum cumulus, hætenus inventa non sufficere arbitrati, viri societatis humana commodis unicè studentes, rerum scrutando, corporumque naturam, partes & affectiones, (utpote quorum nisi ratione comperta, non satis potentem esse usum existimarunt meritò) plura adinvenerunt, & quod rei caput est, posterorum ducti amore, Chartis (quas utinam possideremus omnes!) maxima cum diligentia mandarunt. Palmam hic reliquis præripuit vir Authore eodem C. Celso & arte & facultiâ insignis omnisque Medicinæ parens, Hippocrates Cous; Cujus (ne antiquiores producam Herophilum, Erasistratum &c. quorum scripta nobis fata negarunt) industriam secuti sunt viri insignes C. Celsus Aretæus; Cl. Galen. Pergam. P. Ægineta. A. Trallian. A. Montanus. J. Fernel. H. Mercurialis &c. ad nostram etatem propius accedentes, quorum labore indefesso ad altum perfectionis cacumen perducta est ars nostra. Multa tamen posteris inveniendâ se reliquisse, falsi sunt ad unum omnes ingenui, respicientes procul dubio, præ cæteris omnibus maximè mirandam humani corporis fabricam artificiosissimam, ejusque partium multitudini junctam exiguitatem insignem, ob quam majorum intenti serutinio partium,

tium, facillime earum qua minus necessaria videbantur, aut neglexerint aut distulerint examen. Id verò Glandulis extrema facie nihil speciosi pra se ferentibus, apud plurimos contigisse certum videtur, illos praesertim, qui parum non evoluerunt scripta, inter alia Hippocratis libellum de glandulis elegantissimum, (in quo, laudabili certè instituto, earum primò naturam, dein quos faciunt morbos eleganter describit) tum Galeni aliorumque, de hisce sparsim notata. Veteribus igitur quod glaciem nobis fregerint, uti in aliis, ita & in his, multas nos debere gratias, in confesso est. Ast multum quoque recentiorum hujus aevi, hac parte per felicis, diligentie deberi, nullus negabit ad rem attentus. Etenim hi veterum vestigia prementes, ex eorum scriptis, & specialiter ex Hippocratis adenographià, capià frequenter occasione, multum profectò luminis, huic, & integra rei Medica attulerunt, per egregia sua arcanorum natura rerum universa scrutinia, experimenta praeprimis anatomica, & laudanda circa haec ratiocinia, veterum inventa illustrando, alia subinde adjiciendo, hac ratione, junctà scilicet multorum operà, diversorum affectuum perfecerunt, tum cognitionem imprimis, tum curam. Quod vel unius quem thesèos fert titulus, morbi exemplo manifestum evadit. Ad cujus distinctam cognitionem, (ut curationem nunc taceam, qua uti non in aliis, ita nec in presenti affectu tantopere variat ac plures clamant, mutatà licet theorià) quantum multa hac praestiterint opera, quantum imprimis glandularum totius corporis recens inventa illustrando multum egregia de his Hippocratis &c. notata, juvent, speciminis publici gratià, imperantibus sic Academiae legibus, pro virili ostendere animum inluxi, accuratiore dicti affectus examine.

T H E S I S I.

Uem aggressurus, non morabor multum vocis etymo, cum Græcis κατάρροϋ, νάσαγμα, Latinis defluxionem, German. eyn Flusch / Belg. een Simckingh / vocari satis constat, imò denotari eo præternaturalem, & subitanæ humoris in partes influxum, vel ipsi vulgo notum sit. Quare rectà ad rem pergens, primò per quæ se prodat indicia, & signa ostendam, dein quibus hæc causis, & quomodo producantur, quæ ex his variantibus exsurgant morbi differentiæ, gradus, diversa mala, sub ætiologia comprehendam, tum quæ ex his de morbi conditione & eventu prædicenda subnectam, ac tandem curationem quoque adjuncturus.

II. Conqueruntur ergo catarrho obnoxii, qui frequentius femina sunt quam viri, habitu, molli, laxo & flaccido præditi, magis quam firmo & vegero, senes & juniores sapius, quam mediæ ætatis, studiis addicti, & vitam sedentariam viventes potius quam corpus continuò aut crebro exercentes, aëris constitutione mutabili facilius quam constanti) queruntur inquam aliqui nunc, de capitis & totius gravi-

gravitate, sensuum hebetudine, torpore, somnolentia; urina iis turbida est, multo scatens sedimento pituitoso, aut tenuis, & perspicua, aquea, cum aliis cruditaris pituitosa signis. Nunc verò humor ex ore naribusque effluit serosus, pituitosus, insipidus, influxus humorum in varias corporis partes percipitur, cum tumore œdematoso, sensu frigoris & doloris obtusi, etiam capitis; tussis profunda & rauca sæpe est, excretio difficilis, nares obturantur, olfactus gustusque perit. Aliis autem modo calide exastuationes, modo horrores, & frigoris sensationes percipiuntur, comitantur fere vigilia, sensuumque nimia alacritas, aliaque sanguinis & humorum acrimonia indicia, urina rubicunda multis quasi arenulis repleta &c. Et similiter his sæpe tenuem nares stillant humorem, qui quibusdam manifeste percipitur à capite decidere, & pungit, vellicat, sternutationem excitat frequentem, exurit nares, exulcerat. Totum corpus quasi sustibus exceptum ad minimum contactum dolet, defluxiones fiunt vehementes, & subitanea magis, ab una parte in aliam, qua tumorem causantur rubicundum, pulsantem, admodum dolorificum. Capitis dolores comitantur acutissimi, ex auribus effluit humor copiosus ichorosus, alvi fluxus accedunt, fauces exasperantur, iussicula movetur sicca, clangosa, imò asthmata, suffocationes, phthises, febres, arthritides, aliaque sequuntur mala periculosissima, quæ prout has illasve invadunt partes, ita variant signa, ex peculiaribus tum partibus laborantibus desumenda. Notandum igitur non omnia & eadem hæc observari in omnibus, aut hæc vel illa præcisè in quibusdam, sed diversa in diversis, diversoque tempore, pro diverso morbi statu, separatione vel concursu vario causarum. Quarum investigationi antequam me accingo, ut faciliori eas accedam tramite, sanguificationis apparatus, partesque huc facientes, in quantum sc. ad præsens faciet institutum (cum plenariam hujus rei considerationem non capiant angustiæ thesæos limites) paululum expendere, haud parum ex usu fore, imò prorsus necessarium existimo, cum in hujus, & quæ huc faciunt partium quarundam, læsione, catarrhorum consistat fundamentum, atque adeò quomodo naturaliter hæc habeant nescienti, status præternaturalis & cognitionem, & emendationis modum latere necessum videatur.

III. Missis itaque minus necessariis, notatu dignum videtur, quod ea quæ in restaurationem amissorum assumimus alimenta, cum ex variis desumantur animalibus, plantis, aliisque corporibus tam liquidis, quàm solidis, ob diversas in iis particularum diversis modis alterationes, magis minus perfectas, non omnimodam cum corporis nostri partibus habere convenientiam possint, quin multas certè contineant particulas necesse sit, corpori nostro planè inutiles, tum plurimas non nisi prævia plus minus præparatione in ejus usum adaptandas. Quem in finem varias in variis nostri corporis partibus experiuntur mutationes, dissolutionem non tantum, subtilisationem, variamque mixturem, sed & secretiones, excretionemque varias. Quarum mutationum jam

initium fit in ipso ore, continuatio & auctio in ventriculo, intestinisque, ibidem deposito crassamento, perfectio in lacteis, aliquantò major adhuc quamdiu sanguini affusa in axillari & continua vena cava descendente, quàm maxima verò in corde, ejusque appendicibus, & quidem sinistro præsertim ejus ventriculo (idem tamen & in dextro fit quamvis remissius,) in quo subitanea sanguinis fermentatio, qua maximè opus, imprimis peragitur, ob causas efficientes hic quàm alibi fortiores, cavitatem sc. insignem, materiæ ætheræ copiam, maximamque humoris heterogeneitatem. Etenim confluus huc humor alimentaris, infinità constans particularum varietate, utpote conflatus, ex innumeris assumptorum, jam dictis locis præparatorum particulis, aqueis præsertim, spirituosis, acidis, salinis, (quarum innumeram dari differentiam chymia docet) sulphureis, & oleosis, quibusdam terreis, sexcentisque aliis, magnitudine, figurâ, facultate diversissimis, humor inquam tum ex se, tum admixtis in pulmone particulis aëreis, adèd heterogeneus, atque ob hanc rationem poris præditus & interstitiis admodum discrepantibus, non nisi materia æth., subtili (quæ omnia pertransit celerrimè uti mundum alter Oceanus) replendis, huic ob hanc inæqualitatem liberum non concedit transitum, sed hic illic continuò offendere facit ad prominentes & asperas particulas, sibi ubique in poris obvias, quæ hæc concutit vehementer, & loco pellit, hæ iterum alias & alias, atque ita vario hoc incurfù & resilientia, juvantibus simul ad hoc cordis parietibus inæqualibus, cæterisque concausis, notabilis fit humoris commotio intrinseca, quàm vocamus fermentationem. Quæ ita homotonos continuatur, quamdiu non nimis heterogenea in sanguinem influunt, aut in eo generantur, sed similis continuò fit materiæ ætheræ influxus, ad particulas in debito ordine & proportionè servandas requisitus. Effecta autem hujus fermentationis sunt. 1. sanguinis æquabilior mixtio, ut licet ex partibus constet diversissimis, ita tamen, per minima æquabiliter misceatur, ut humor uniformis fiat, & sibi ubique similis. 2. particularum ulterior dissolutio, attenuatio, volatilifatio, spirituaſcentia, & 3. (quod imprimis ad rem facit præsentem) quarundam dispositio talis h. e. ab aliorum vinculis solutio, ut cordis prælo ad loca propulsæ convenientia, separari à reliquo possint. Quæ non una, sed diversis per cor circulationibus obtinentur, in his citius, in aliis tardius.

IV. Ratio autem quare separari quid debeat, vel ejus quantitas est, proportionem tollens, vel qualitas, nimia tenuitas, subtilitas, aut crassities, vel alia facultas excedens, & crasi inimica. Quæ fiunt, tum ratione materiæ, tum ex conditione causarum efficientium; quatenus vel illa quædam habet in usum converti nostrum, ex se, & sua natura prorsus inepta, aut saltem ob aliquam rationem in convenientia; vel quatenus hæ illorum subtractioni, mixtioni, & perfectioni ex se sunt impares (saltem in quodam individuo, & certo tempore, non necessariò in genere & semper). Vel quatenus alia continet
aut

aut ex se, aut respectu efficientium ita constituta, ut etiam ulterius quàm sanguinis nostri miscella fert, exalantur, atque adeò hic vel alibi divortium facere studeant. Secedunt verò quædam nunquam rursus miscenda, sed ceu plane inutilia foras eliminanda. Quædam ut hoc quidem tempore miscellæ in convenientia, aut hac ipsa separatione perficienda, separata tum aliis locis, tum reunita iterum ipsi M. S. in lignem præstitura utilitatem. Atque horum aliqua certum specialemque suæ secretioni & excretioni requirunt corporis locum, alia verò non ita specialem exigunt, sed per totum corpus hæc experiuntur. Illa sunt spiritus animales, cerumina, lac, bilis, urina, semen. Hæc fuligines & vapores, quos omnes corporis partes præsertim pulmones exhalant, insensibile transpiramentum, quod naturaliter totus corporis habitus emittit copiosissimum; ac imprimis lymphæ, recrementum sanguinis admodum universale. Etenim uti inter assumpta, sanguinisque elementa, aquæ partes sunt, imò debent esse copiâ potiores, (cum nullum convenientius alimenti vehiculum sit) ita ejus aut ut superflue tantum à nutritione, & sanguini ad cor refluo, ob copiam sive inefficaciam (utpote particulis efficacibus nutritioni plurimum impensis spoliata) in motu futura impedimento, aut ut in plurimis partibus valde necessariæ & utilis, secretioni & excretioni, plurimæ per universum corpus destinantur partes, & quidem glandulæ ut plurimum. Quarum notabiliores tum veteribus, tum recentioribus cognitatas, huc adferre consultum duxi, ut postmodum maximè usui futurum.

V. Itaque ut à capite exordiar sub ejus tegmine (præter cerebrum ipsum, majorem reliquis glandulam Hippocrati) per totum cerebri & cerebelli ambitum, præsertim verò intra profundiores sulcos, meandros, cavitatesque, vasis sanguineis intersperse observantur glandulæ plurimæ, minores, ductibus, excretoriis quantum hæcenus cognitum carentes, sed probabiliter in tubulos duræ meningis semet exonerantes. Quod idem de pituitaria dicta illarum maxima, in homine duplici, quæ tum ab infundibulo serositates, tum ex vasis recipit sanguineis, censendum est, cum foramina ei subjecta (siqua sunt in homine, rarè enim reperiuntur) olim feri hinc in palatum deductioni dicata, nunc obturata reperiuntur vasis, liquorem siphone injectum, trajectis foraminibus dictis, in vasa subjecta, ac tandem in venæ jugularis truncum vehentibus: Quæ una feri ex ventriculis cerebri via est; de altera per processus mammillares, adhuc sub judice lis est, his illam negantibus apertam, aliis concedentibus. Sed certè cum lympham vasculis contineri, nec extravasari naturaliter constet, & illius, ventriculorum cavitatibus contentæ (quæ ex vaporibus spiritibusque condensatis resultare videtur, cujus propterea exeretio ventriculorum usus est tantum secundarius) per paucæ naturaliter, reductioni ductus infundibuli sufficiat, nulla saltem urget necessitas viam hanc apertam statuere, præsertim cum magni nominis anatomici foramina ossis cribriformis membranis planè oclusa esse contendunt, ad autopsiam provocantes.

VI. Extra

VI. Extra cranium plurimas maximeque insignes caput possidet glandulas, ut sunt intra oculi orbitam superius ejus bulbo incumbentes, vasculis aliquot per palpebram superiorem decurrentibus, humorem suum in oculi eructantes globum, qui juxta illum depluens, per puncta lachrymalia ductibus satis patulis derivatur tum in palatum, tum in nares: sub quarum membrana variæ etiam continentur glandulæ, vascula emittentes, quæ vel pluribus orificiis, vel uno majori, in nasi cavitatem exonerant humorem, per foramina ad nasi radicem hiantia versus palatum, post dentes anteriores deducendum in os: ubi & plurimæ conspicuæ sunt glandulæ cum suis excretoriis, per omnem palati & buccarum substantiam dispersæ, ad latera quoque linguæ sitæ, tum uvulæ sacculus glandulosus, & tonsillarum substantia similis, quæ humorem eructant crassiorum. Exterius glandulosa caro, quæ in meatu aurium externo cartilagineum inter & cutem se offert; glandulæ juxta aures, ab Hippocrate visæ, quæ vocantur parotides; & maxillares, quas inter per diversa vasa lymphatica mutuum datur commercium, & peculiaris quasi lymphæ circulatio, suntque præcipui salivæ per sex notabiliores canales, in oris cavitatem derivandæ, fontes. Non procul hinc, juxta processum styloformem jugularium incipit racemus, unde secundum longitudinem vasorum colli, ad claviculas extrinsecus, internè in ipsam pectoris cavitatem circa vasorum divaricationes majorum protensæ. Adhæc insignes sunt in media & postica parte æsophagi, æsophageæ dictæ: tum carunculæ binæ epiglottidi incumbentes, quarum canaliculi eam perforantes, se exonerant versus laryngem; in qua thyroideæ sunt notabiles. In arteriæ asperæ superficiem internam innumeri hiant glandularum minimarum poruli, quibus pressis exsudant humoris guttulæ. Porro in reliqui corporis exterioribus, præ cæteris conspicuæ sunt, axillares, sub flexura cubiti, juxta tendinem bicipitis, inguinales, juxta medium muscoli sartorii sitæ, sub flexuris genuum, & in cæteris omnibus articulationibus. Tum per universum corporis habitum disseminatæ, miliares dictæ ob exiguitatem. Interius nulla hisce carent viscera; spinali medullæ plurimæ incumbunt vasorum tegmini interspersæ. Pulmo multas habet, ut & cor, ventriculus cum intestinis innumeras, etiam apud Hippocr. lib. de gland. & Gal. de us. part. lib. xiv. cap. xi. videndas, quæ in eorum exonerantur cavitatem; tum jecur, lien, pancreas, renes, quibus & renales vocatæ adhærent, mesenterium, omentum, suas possident, nec testes, uterus, mammæ, musculorum parenchymata &c. illis destituuntur, imo vix ulla universi corporis particula.

VII. Inservire autem has omnes humoris (& quidem serosi plerumque) secretioni, vasa excretoria lymphatica in plurimis nunc detecta probant certissimè; in aliis (ubi illa adhuc latent) quod sanguinis & spirituum plus quam earum postulat nutritio recipiant, illud evincit. Quo autem modo hæc in iis peragatur separatio ut intelligamus, natura illarum & conformatio erit exami-

nanda accuratius, de qua eleganter ita differit Hippocr., sæpius dicto lib. de gland. *De glandularum inquit tota natura sic habet, natura ipsis est spongiosa, sunt enim rara pingues, & venas multas habent, si disseces sanguis multus erumpit, specie albus & ni pituita, tangenti autem velut lana apparent, digitis fortius compressa humorem emittunt oleosum &c.* & paulò inferius, *inluit autem humiditas ex reliquo corpore per venas, quæ per ipsas extensa sunt multa & cava,* &c. Cum vero idem Hippocrates libr. de arte xvii. de alimento, aliisque locis, totum corpus constare tubulis & vasculis pronunciet, jure merito de glandulis in specie asserimus, quod sint vasculorum & ductuum valde anfractuosorum, & exilium (ita ut oculos effugiant, & instar pororum sint) congeries & glomus, una communi membrana cinctus, cæterum fere in plures particulas, privatæ inclusas membranulæ divisus, quæ singulæ constant ex nervi, arteriæ, venæ, & vasculi excretorii ramulis, tubuloque venulas inter & arteriolas medio, anfractuoso, qui à lateribus undique poros habere concipi potest, quarundam sanguinis particularum, serosarum imprimis, & quæ his facile junguntur salinarum, receptioni peculiariter adaptatos, orificiola constituentes vasculorum excretoriorum. Quibus suppositis, modo sequenti separationem fieri posse putem.

VIII. Scilicet sanguis in corde ita dispositus, ut data occasione partes serosæ facile ab eo separari possint, in glandulam nunc delineatam per arterias impulsus, idque majori copia & celeritate, quàm ut ilicò omnis uti est integer, in correspondentes possit recipi venas, (quas semper habito respectu velocitatis tarditatisque motus suppono arteriis minus capaces, plus minus in diversis partibus, prout in iis plus minusve à sanguine est separandum) paucillum in motu suo retardatur, atque hinc quodammodo compingitur, qua leni compressione, serum non intimè mixtum, sed confusum modo, ejus poris expellitur, quod ubi à reliquis secessit, eo movetur ubi minorem invenit resistentiam, hoc est in dictos glandulæ poros, ejus receptioni peculiariter adaptatos, sanguine reliquo depositâ hac sarcinâ nunc facile venularum angustias penetrante. Non parum tamen promovetur hæc separatio, per certum & modificatum à peculiari pororum conformatione influxum ætheris, uti & spirituum animalium, qui partim causæ efficientis porulos convenienter inflando, &c. partim materialis rationem habent, cum majori quàm ad primum requiritur copia huc adfluant; atque in anfractuosis glandulæ tubulis, haud secus quàm alembici rostro multum tortuoso (quo ilico acquirimus spiritum) in liquorem facile condensari possint, sicque partem constituere lymphæ hic separatæ, ac propulsæ in tubulos, separatim quidem invisibiles, at postquam mutuis inosculationibus plures in unum abiverunt, lymphaticum vas conspicuum exhibentes.

IX. Atque hoc pacto ob solam materiæ conditionem, glandularumque structuram, absque ullius ope fermenti, secretionem hanc sufficienter fieri posse,

se, imò in quibusdam fieri putem; eadem facilitate quâ indies videmus liquorum &c. partes diversas, aliis confusas, per cribrum, poros iis convenientes habens percolari, solo accedente motu & agitatione varia. At verò sicuti e. gr. ferum lactis, ut longè minori opera per cribrum trajiciatur, prius fermenti ope à partibus caseosis &c. separandum est, ita & de quibusdam à sanguine nostro secernendis per glandularum cribra, censendum. Quamobrem, in nonnullis ut hepate, renibus, mammis, & aliquibus fortè nostri præsertim fori glandulis, ubi vel quantitas major, vel humor, magis intimè mixtus & aliorum intricatus compedibus separandus est, fermentum aliquod, aut (si vocabulum offendat) reliquias concedo, humoris inibi ante separati. Etenim facile oleosæ quædam, & salinæ particulæ, variæ, pro diversitate illic separati; ob hamositatem hæere possunt, in fibrillis, porisque glandularum minimis; quæ post adfluenti additæ sanguini, utpote in hoc statu heterogeneæ, ita mutant, modificent ætheris influxum (juvante simul pororum conformatione certa,) ut hinc sanguini talis inducatur fermentatio, qua particularum fermento similium fiat secretio à reliquis, id quod de fermenti natura est. Et in eo consistere videtur, quod motum quem ab æthere habent fermenti particulæ majorem, illis præsertim inducant sanguinis particulis, quibuscum sibi convenit, quoad magnitudinem, figuram, spatiola quæ exigunt &c. atque adeò impulsæ in poros quos similes occupant sanguinis particulæ, illas non satis resistentes motui fortiori, secum rapiant extra consortium aliarum: quo in statu cum motum aliarum sequi non possint, versus superficiem excutiuntur, separantur planè à reliquis, separatæ percubantur ut dictum. Hæc autem dicto peragi posse modo variis (si id nunc ageretur) confirmari posset exemplis, ex chymia petitis, quibus prout diversa liquori heterogeneo affunduntur, varia quoque separari, præcipitari, certissime constaret.

X. Ab hac ergo glandularum, vel propter pororum tantum, vel fermenti simul conditionem diversitate, omnem patet dependere uti aliorum humorum, ita & lymphæ differentiam; prout sc. varia separantur una cum aqueis (quæ ob flexibilitatem quibusvis se insinuant spatiolis) glandularum admittuntur poris, qui quo fuerint angustiores, eo puriorem, quo autem patentes magis, atque adeò plures salinas, acidas, terrestres recipere particulas apti, eo magis impuram & heterogeneam concedent lympham, variis pollentem facultatibus, prout non uni destinatur usui in variis ad quas defertur partibus. Uti sunt os, ventriculus, intestina, lacteæ cum ductu thoracico, in quibus chylicationi, venæ, præsertim majores, ubi diluendo, spiritusque reddendo, sanguificationi; pericardium, articulationes, &c. ubi motui inservit, & cæteræ omnes fere partes, ac membranæ, quæ eâ humectari & emolliiri debent, ut recipiendis aptæ sint humoribus. Hæc igitur quamdiu juxta naturæ procedunt legem, separatio & excretio absque interruptione fiunt, tamdiu

multa,

multa, nec exigua hinc resultant commoda, quam primum verò quibuscunque de causis à naturali deflectunt, protinus præ foribus malum est; & quidem illud imprimis cuius §. II. enarrata sunt symptomata. Ad quorum causas, præmissis hisce quæ proficua censui, facilior nunc dabitur aditus.

XI. Veram igitur & proximam Catarri causam, in læso glandularum nunc dicto munere, secretionis & excretionis lymphæ, imprimis querendam esse arbitror; quod sc. hic humor in his illisve prædictarum glandulis, aut vitiosus qualitate, aut quantitate nimis secernitur, nec excernitur debitè, aut per vias ordinarias, sed quibuscunque de causis mox adferendis, in has illasve partes, præ cæteris debiles, & recipere aptas, defluit. Procatarrhicæ verò hujus mali causæ admodum multiplices sunt; quæ ordinis gratia, & respectu modi quò faciunt ad morbi productionem, considerandæ veniunt, vel ut occasionem præbentes, præviã ad malum dispositionem; quæ *καρροφάρες* vocantur, vel ut suo impetu latentem in corpore causam in actum deducere morbificum aptæ, ad instar sulphurati, quæ dicuntur *ἀσφορμα*.

XII. Prophases causæ internæ sunt omnes, & querendæ hic in sanguine & lymphæ, spiritibus, ipsisque glandulis. Quoad priora, (quæ, quia rarò nisi his mediantibus partes solidæ afficiuntur, primò considero) cum sanguis promus condus omnium humorum instructissimus, per arterias glandulis suppeditur, cum P. Martiano. pro fonte catarrhorum meritò videtur habendus, quatenus sc. hic non uno nomine cacochymicus, & crudus, præsertim verò serosus, pituitosus, simulque acris est, vel non, ob vitiatam quacunque de causa, sive materiæ, sive efficientium ratione, ejus fermentationem, quam §. III. proposui naturalem, sublatâ magis minus proportionè requisita, crasi, & æquabili quoad minima mixtione imprimis. Etenim serum sive mite, sive diversâ peccans acrimoniâ, generari in nobis putem, manifestari, & malè nos afficere, non tam quia copia ejus suppeditatur nimia, aut quod non excernatur satis, quamvis aliquando tamen has ob rationes fiat, ob nullam verò magis, & sæpius, quàm ultimam hanc causam, quod scilicet legitimæ fermentationis defectu, non rite inter se misceantur, & altera alteris refracta non contemperentur, ita ut nihil observetur *ἀσφαλός*. Hic tamen bonæ mixtionis defectus diu subsistere nequit, quin (quia fermentatione læsa indies augetur serum) ejus quoque excretio impediatur, ut hinc etiam peccet copia. Sicuti itaque rebus rectè procedentibus, in corde sanguis disponitur ad modicam separandorum in partibus convenientibus separationem, ita nunc è contra in præternaturales proclivis fit secessiones, & in his illisve glandulis, ob prædictam dyscrasiam, serum aut nimia segregatur copiâ, aut qualitate vitiosum, secundum variam exsuperantiam, vel secessionem harum illarumve particularum. Sequitur enim illud fontis sui, i. e. sanguinis constitutionem, cujus particulæ cum sint indefinitæ, prout modo hæ, modo illæ, mixturâ & proportionè,

robore; facultate peccant, ita & lymphæ hinc scaturiens multum variatur. Aut enim acris est, simul tenuis ordinariò, & salinas puncticas, acidas scindentes, alijsve aciei diversæ particulas admixtas habet, unde Catarrhus vulgo calidus, acris sc., & si partes in quas defluit erodat & exulceret, Ferinus dicitur, aut mitis est, & vel simul tenuis, solâque molestans copiâ, vel terrestres, crassiores, viscidioresque particulas junctas habens, unde tam crassa evadit & viscida: ut pituita audiat; quæ quando nullam produnt acrimoniam, mitis, vulgo frigidus exsurgit Catarrhus. At pituita hæc viscida non semper effæta est planè, iners, & ob motum minorem frigida dicenda, sed & quandoque acrimoniam sibi junctam habet, præsertim acidam, quæ non rarò ejus causa est. Atque adeo pro diversa sanguinis constitutione, & admixtione varia humorum, vel intemperies serosa pituitosa frigida est, vel etiam quandoque calida dicta, adeo ut hic calor & frigus accidentia tantum sint.

XIII. Hæc sanguinis & humorum sunt vitia hic imprimis culpanda; spirituum haud minora sunt, prout & magna horum est necessitas; & peccare possunt tum quantitate, tum qualitate, quatenus pauci nimis sunt, qualitate, quatenus cum lenes, balsamici, puri requirentur, è contrario ob materiam heterogeneam ipsis additam, vel tenues sint & acres, nimiumque moti, vel aquei, flaccidi, tardi, fixi per nervos suppeditentur. Spiritibus autem, qui ceteri æther microcosmi, glandularum &c. poros implere sat, ac distendere debent, ut admittendis debite, & emittendis apti sint humoribus, quorum & vinculum constituunt naturalem conservans *υπαρσιον*, atque adeo ad bonam fermentationem, hinc secretionem & excretionem, etiam hoc nomine plurimum conferunt, his inquam aut deficientibus, aut malè affectis, facile fit confusio, secessio, hinc acrimonia, nimia tenuitas & fluor, vel inspissatio, & visciditas humorum: præsertim si illi non bene mixti sint, & proportionati; quæ sibi mutuo & causæ sunt, & effectus; ita ut cum v. gr. tota M. S. est serosa pituitosa, etiam paucissimi, & non nisi vitiosi spiritus in cerebro separari possint, & vicissim ob spirituum laudabilium defectum in organis chylicationis & sanguificationis colluvies serosa valde augeri debeat, & sic de cæteris.

XIV. Glandularum nunc quod attinet vitium, hoc vel in structura vasculorum, ad & auferentium, vel in fermento consistit. Vascula tam sanguinea, quàm excretoria, cum sint angustissima, admodum anfractuosa, mollia, sicque tenerrima, hæc vel illa mutantur, obstruuntur facillime, particule enim crassæ, aliæque inconuenientes, quæ quando unitæ adhuc sunt in vasis majoribus, aliorum sequuntur motum, illæ ad tubulos hosce angustissimos pervenientes, & dissipatæ, facilius hærent, ob motum minorem, cum etiam plurimæ glandularum longè distent à principio motus. Fiunt autem hæc vel ab extrinseco, ut tumore vicino comprimente; ab aëre (in iis quæ ejus injuriis sunt expositæ) frigido angustante, calido aperiente nimis, aut aliter alterante,

rante, ita ut non convenient humoribus percolari solitis; vel ab interno, sanguine influente & spiritu vitioso: sanguine quidem, in quantum magnâ copîâ & impetu impellitur in arteriolas, has distendit, dilatat magis quàm venulas, quia antequam per varios anfractus ad has devenit, multum sedatus sit impetus necesse est, & copia sæpe imminuta, unde mutari proportio horum vasorum ad se invicem necessariò debet, hinc data simili occasione, dum plus advehitur per arterias, quàm venis commodè revehi potest, stagnat sanguis, unde major fit feri secessio, & copiosior evacuatio, siquidem viæ hæ sint liberæ, aut ad alias partes defluxus, si fuerint impeditæ. Idem contingere potest à sanguinis crassitie, & limositate, dum ob minorem ejus in venis quàm arteriis, tam internum, quàm progressivum motum facile viscosa quædam vasculi parietibus adhærent, sicque illud angustant. Hoc pacto obstructio, vel angustia fit, in transitu sanguinis ab arteriis in venas. In transitu humoris qui segregatur in tubulosam glandulæ substantiam, similiter contingit, dum vel pertinaces redduntur, angustantur nimis poruli à lymphâ glutinosa, aut obturantur particulis quibusdam, salinis grossioribus, asperis, & inæqualibus, quæ unà cum serosis allatæ, nec uti hæ poris semet accommodare ob rigiditatem valentes, relicta hærent, & incuneantur, ita ut exclusis crassioribus, non nisi materiæ tenuiori, quæ non rarò valde agilis & acris est, transitum concedant. Vel plus justo ampliantur iidem hi tubuli, à motu & ebullitione feri, aut alia quavis causa, unde simul crassiora admittunt, quæ dum ad pristinam redeunt angustiam, aut ad alios translata meatus exiguos, fisti facillime possunt, & obstructiones producere. Quomodo autem huc contribuat, imò frequenter unica sit horum causa, vasulorum à defectu spirituum flacciditas & collapsus, facile colligitur. Tandem fermentum quod quibusdam concessum est glandulis, diversimodè à statu naturali recedere potest, & vel iners esse, vel ob defectum spirituum temperantium, & moram, variâ peccare acrimoniâ, salinâ, acidâ (quorum varii sunt gradus) & sanguinem affluentem, etiam non vitiosum quandoque, coagulare, fundere, præcipitare, ut nimia secedat feri copia; vel aliter corrumpere, pro diversa ejus conditione, ut in sui naturam vertat adfluentia, quod fermenti proprium esse ex ante dictis constat. Non tamen in his glandulis gigni & stabulari semper necesse est, cum in aliis partibus productum & sanguini affusum, una cum hoc adferri huc possit, & virus suum exerere in materiam convenientem. Atque hæc potiores hic præbent prophases, similesque ob causas fiunt.

XV. *Αφρορμὰς* in immoderatione rerum nonnaturalium consistunt. Quarum inter necessarias primus se offert aër, aut in calore excedens, h. e. tenuitate & motu, à copia materiæ æth. celerius agitatæ, aliarumque particularum efficacium: aut frigore, h. e. crassitie & motus tarditate, ob horum defectum, vid. aph. v. 24. Imprimis quando hujus frequentes, & subitanæ fiunt unius

in alterum *mutatur*. Etenim aëre æstuante, à solis radiis eum vehementer vibrantibus, aut ex meridionali plaga spirante vento, ejus particule efficaces magnâ copiâ inspiratæ, cum saliva & alimentis deglutitæ, ac per cutis poros penetrantes, sanguinem humoresque commovent, fermentationes excitant majores, unde vascula porique dilatantur, crassa tenacia in latibulis hærentia dissolvuntur, attenuantur, in minutissima impelluntur vascula; tenuia & activa exaltantur, & fiunt acria, saltem volatilifantur, in tantum, ut per corpus instar cribri patulum, copiosa fiat utilium æquè, ut spirituum, tam animalium, quam sanguinis, ac inutilium, una cum multo sero transpiratio. At mutata subito scenâ, dum aquilo surgit, Corus, aut Zepirus, densissimi cælo decidunt imbres, aut crassis nebulæ involvimur tenebris, subita horum fit mutatio (juxta illud Virgilianum Georg. I.

Verum ubi tempestas, & cæli mobilis humor

Mutavere vias, & Jupiter uvidus austris

Denset erant que rara modo, & que densa, relaxat.)

Et imprimis cutis pori, glandularumque vascula, majori motu ante dilatata, ob hujus defectum, tam ab interno, quàm ab externo, constipantur, illic sistitur liberalis hæc transpiratio, retentisque fuliginibus vel acrioribus, salinis, biliosis, vel aqueis, sanguinis & humorum vitatur crasis & proportio, acrimonia augetur, & ad secedendum aptitudo nascitur. Dein ubi vascula ita angustata, collapsa sunt, crassiores, pituitosi humores, in fluorem & angustias præsertim glandularum, per motum deducti, nunc verò incrassati, sistuntur necessario, stagnantes vascula distendunt, vicina comprimunt, sicque circulatione præpedita, facile secedunt humores, retinentur, colliguntur in glandulis, & copia molesti vel acredine (quàm morâ, spirituum defectu, vitiosisque contrahunt fermentationibus) aut superveniente rursus aëre calidiore commoti, referatis ita obstructionibus, erosus ab acri, ruptisve ob copiam (quod facilius fit dum frigore rigent) vasculis lymphaticis, in has illasve partes præcipitantur, s. externas, s. internas, ubi minorem invenerint resistantiam. Cum verò maximè notabiles sint hæ mutationes, & quidem modo contrario, autumnii tempore & veris, hinc Catarrhi in his fiunt frequentiores. Quo spectare videntur Hippocr. aph. III. 1. 4, 5, 12, 13, 14, 17, 20. & plurimi textus alii. Quo & referendum, quod sub noctem ordinariò Catarrhi ingravescant, sc. inter alia ob dictam aëris mutationem imprimis. At vicissitudines hæ, non tantum respectu ipsius aëris considerandæ, in quantum ipse dicto mutatur modo, sed & respectu nostri, quatenus sub diò multum degere non assueti, quin nidum servare, parietibus includi, & hypocaustis soliti, in publicum prodeuntes, aëri multum discrepanti nos exponimus. Ceterum non primis tantum ut vocant qualitatibus huc facit aër, sed & aliis di-

versa-

versarum facultatum particulis, æthereis præsertim peregrinis, magnitudine, figurâ, motu diversis multum ab ordinariis, imo & aliis per ventos allatis, aut iis quas eructant terra specus &c. s. ex propria resultant aëris corruptione, quæ ob noxam quam inferunt venenatæ dicuntur, & sæpissime salinæ acres sunt, magnam saltem ob heterogeneitatem, sanguini inducere valentes influxum ætheris multum discrepantem, ab eo qui convenientem ejus servare crasin solebat, quâ viciatâ, profligato vinculo humorum primario, spiritu scilicet, in quem præ cæteris agere solent miasmata hæc subtilia, non possunt non acres reddi humores, varias inire secessiones, præcipitationes, salinarum &c. particularum, atque ita defluxiones gigni acres, ferinæ & quidem epidemicæ, ob causam quam agnoscunt communem, unde & Catarrhi quibusdam regionibus sunt endemii.

XVI. Aërem sequuntur cibus potusque, quantitate, qualitate, assumendi modo & ordine nocentes, quatenus uno, pluribus, aut simul modis omnibus hæc, fermentum, & fermentationem chyli in ventriculo corrumpunt, ut insufficiens fiat, nimia, aut aliter vitiosa, & vel in ipso ventriculo, in secessiones & fluores pronus reddatur humor alimentaris, præsertim dum à spiritu hic non agitur satis: hinc in sanguinem introducantur vel cruda, aquea, pituitosa, vel acria, salina, acida, austera, &c. copiâ aut facultate æquabili M.S. inimica mixtioni, vel obstructionibus apta producendis, Spirituum verò generationi inepta. Cæteræ res nonnaturales necessariæ suum huc conferunt, quatenus vel imminuendo motum, attenuationem & circulationem sanguinis, humorum & spirituum, horum imprimis separationem in cerebro, recrementorum præsertim seri per glandulas totius, renes, & habitum corporis, secretiones excretiones lædunt, hujusque accumulatione proportione sublata, ad secessiones disponunt, obstructionibus ansam dant &c. cujusmodi sunt somnus protractus, quies nimia, adeoque vita sedentaria, animi affectus qui dicuntur frigidi, tristitia, mœror, odium, invidia, timor, curæ, sollicitudines, evacuationes ut mensum, hæmorrhoidum &c. suppressæ &c. Vel in quantum movent nimium, dissolvunt, humores spiritusque balsamicos discutunt, acres reddunt, atque ita sanguinis turbando mixtionem, ad fluxiones aptitudinem inferunt, quales sunt vigiliæ diuturnæ, motus & exercitia immoderata, animi motus efferati, ira præ cæteris. Sudoris &c. profusio immodica, aliæque evacuationes nimix, alvi fluxus, hæmorrhoidum, mensum &c.

XVII. Res quoque nonnaturales, necessariò nobis non obvenientes, arbitrarie, multa præbent haud infimè hic considerationis, ut inter ambientia vestes densæ nimis, præsertim lanâ indicâ infarctæ; balnea aquæ frigidæ, corpore sudoribus diffluente, aut nimia in illis mora, &c. quibus insensibilis sistitur transpiratio, quo referendæ refrigerationes pedum, quatenus copiosa seri evacuatio, quæ multis eos semper habentibus madidos contingit, sufflaminatur, præterquam

terquam quod sanguis hinc incrassetur multum, & longè distans à foco in partibus membranæ aëris injuriis expositis, in motu retardetur facile, illæque obstruantur. Inter assumpta tabaci nimius usus, fumifuctio, masticatio, tyrunde ejus naribus insertæ, quorum irritatione magno seri affluxu facto, valde ampliantur hæ viæ, quibus in senectute, aliisve de causis collabentibus, aut aliter angustatis, cum adfertur seri plus quàm auferri possit, stagnatio fit, secessio, tenuiore quod sæpe acre est transeunte, crassius hæret, sicque mala difficillima, catarrhi molestissimi, necessariò producuntur. His annumeranda medicamenta, venena, sanguinis & humorum turbare crasin valentia, movendo nimis, dissolvendo, aut sistendo motum, incrassando, coagulando &c. Inter amissa, spirituum per venerem immoderatam jactura, per purgationem frequentem, & sanguinis incisâ vena missiones, per quas ejus etiam miscella solvitur. Inter acta occurrunt animi corporisque labores excedentes. Animi quidem, in quantum sæpe ad pertinaces meditationes spirituum opus est auxilio, & determinatione variâ, unde nisi insignis horum suppetat copia, corporeis necessarios functionibus, secretioni, excretioni humorum dicatos, suffurantur & consumunt spiritus, sanguinis majorem, & seri una copiosi determinationem versus caput & cerebrum causantur, quod serum, absumptis qui excretionem promoverent spiritibus, isthic hærens in glandulis, postea funditur, & producit catarrhos, qui idcirco (ut Celsi mea faciam) *sapientia professoribus, & studiosis, qui corporum suorum robora inquieta cogitatione, nocturnaque vigiliâ minuunt*, frequentiores esse observantur, ob rationes ex prædictis facile deducendas. De nimis corporis laboribus ex §.xiv. satis judicare est, notandi solum illi mulierum, quæ linteaminum &c. lotionem victum querunt, dum in continuo quasi balneo vaporoso, saponis, & sordium particulis salinis volatilibus infecto versantur, quæ inspiratæ, sudores non rarè & urinas movent, quibus dum frigido semet exponunt suppressis, serum accumulatur, in glandulis, viis que sistitur, & fluxiones accersit. De his verò, & aliis quæ huc adferri possent causis notandum, occasionales tantum esse, prædispositionem requirere, neque necessario catarrhum inferre: quarundam tamen vim posse tantam esse quandoque, ut solæ absque prædispositione catarrhum inducant.

XVIII. His ita positis causis, specialia nunc quædam circa catarrhum explicanda, ejusque principaliora quædam effecta, symptomata vocant ex suis deducenda causis. Primò quidem, quid de capite, catarrhorum fonte solitario quibusdam, nunc sentiendum sit: sc. cum per totum corpus reperitur, tam materia catarrhorum remota, quæ sanguis, & proxima quæ lymphæ est, quàm glandulæ, partes mandantes, hinc sequi, non à capite solo derivandos, cum non nisi horum præcipue respectu, ullos suppeditet caput catarrhos. Magnas verò præ aliis partibus, in capite dari causas, & occasiones, ad catarrhorum generationem, liquet consideranti, maximum quem habet tam in internis quam externis partibus glandularum

dularum vasorumque numerum, sanguinis copiam quam recipit maximam, circiter tertiam totius massæ partem, unde multum materiæ serosæ mihi separari potest. Tum aëris injuriis imprimis expositum esse caput: ac tandem quod spiritus animales hic sint separandi, quorum defectum, & vitia inter primarias retuli causas; ob quæ vitia non facta mixtione debita sanguinis & lymphæ in cerebro, patet quanta catarrhis hic, & alibi ansa detur. Atque hinc illud manet in praxi, capitis, & cerebri, h. e. spirituum, semper habendam hic esse rationem. De viis etiam fluxionum ab interioribus capitis in nares, palatum, & fauces, quid judicandum sit, ex §. v. petatur, ex quo colligere est, non nisi mediatè, cum sanguine, materiam catarrhosam notabilem, in interioribus capitis separatam, ad partes alias posse defluere. Nihil prorsus tamen immediatè hinc in nares, palatum & fauces descendere non facile affirmavero, sciens continuo aliquid transpirare, & defluere per foramina juxta ductum vasorum, ad horum membranarumque emollitionem, ut ad motum sint aptiora, quod cum possit retineri propter obstructionem &c. in variis istic loculis & cavernis insignibus accumulari, copiâ, aut facultate molestum excuti potest, & in dictas defluere partes. Ast paucum sit hoc oportet, copia autem, quæ frequenter huc adfluit, & effluit per nares imprimis, aliunde derivanda est, ex glandulis nempe vasisque lymphaticis densissimè hic confitis conf. §. vi.

XIX. Quibus prælibatis, ipsa nunc aggredior symptomata, quorum numerum, & varietatem in variis multam non mirabitur, recolligens insignem causarum diversitatem, resultantem ex varietate humoris peccantis & partium tam mandantium i. e. glandularum, quàm recipientium, causarum extrinsecus advenientium, &c. Utiliter tamen distinguenda putavi ea, quæ mitem, frigidum vulgo plerumque præcedunt & comitantur catarrhum, ab iis quæ acrem & calidum, ita tamen ut quandoque quædam diversæ speciei in eodem concurrant, cum humores diversimodè misceri posse constet ex §. x. Itaque præsentibus cruditatis serosæ, aut pituitosæ sanguinis, & per consequens, aliorum humorum signis, (quæ omnia huc adferre nimis longum foret) sequitur eorum motum, tam fermentativum, quàm progressivum per vasa & partium substantiam fieri tardum, & minorem, quo invalescente tandem vascula cerebri, ejusque membranarum & totius corporis, præcipuè glandularum capillaria & angustissima, à nimia sericopia, aut visciditate adhærente gravata, in motu impediuntur, ac mole suâ vicina premendo vascula, fibrillasque, instar ponderis, *capitis & totius ideam gravitatis menti representant*, quam auget omnium collapsus partium & subsidentia, ob defectum influxus spirituum vegetorum satis distendentium, & flacciditatem spirituum, quæ ex hac constitutione fluit. Quo supposito cum nervorum fibrille, (hic etiam quoad suam substantiam flaccidiore) non sufficienter tendantur à spiritibus, illarum motus, & affectio, minus cito communicatur sensorio & fortiter communi in cerebro, unde *sensuum hebetudo*. Eadem quæ in nervis &c. si fiat in cerebri partibus subsidentia, ob spirituum defectum,

aut torporem, denegato sufficienti eorum influxu in sensus motusque organa, *somnolentia* oboritur. Cumque & hinc renibus denegetur sufficiens ad feri per illorum tubulos saccationem, spiritus, *urina* quæ emittitur aut *uribida* est, spiritu pauco, debili, non valente in debito servare situ & ordine urinam constituentia; aut *multo scaret sedimento pituitoso*, poris renum laxis nimium, abundantem hanc materiam simul transmittibus, à quâ aut aliis terrestribus &c. si tandem angustentur ita ut non nisi aqueis, tenuibus, flexibilibus, concedant transitum, *tenuis & perspicua erit urina*, qualis etiam ob solam feri tenuis esse potest abundantiam. Quæ si appareant, cætera, sc. individui constitutio, causæ prægressæ aut præsentis &c. consentiant, primæ speciei catarrhum in prociuctu stare probabiliter colligitur.

X. Qui suæ prodit indicia præsentis, *sape primò effluxu humoris serosi pituitosi*, propter absentiam acrium *insipidi*, *ex ore naribusque*, ob convenientiam humoris secreti cum poris harum glandularum cæteris amplioribus, tum quod citius hæ aëris afficiantur injuriis. Quæ tamen cum excretioni non sufficient, in alias quoque corporis glandulas, partesque receptioni idoneas fluxio vergit, viasque liberas non inveniens, stagnans, atque in copia collecta, eas *atollit in tumorem œdematosum cum sensu frigoris & obrusi doloris*, à materia miti aquosa minus mota, sola distensione, atque hinc aliquali fibrillarum continui solutione, tristem menti sensationem offerente; *qualem &c. à capitis partibus percipit*, auctis quæ ejus gravitati modo adscriptæ sunt causis, atque hinc nata obstructione, distensioneque, molesta vasculorum cerebri minimorum; quæ in causa sunt, quod adeò frequenter simul afficiantur, à materia peccante simili, partes quæ his gaudent vasculis exiguis anfractuosis, ut caput, pulmo, & glandulæ omnes. Id quod procul dubio errori, quo à capite (fere semper in harum læsione partium simul laborante) deducuntur omnia, quæ ab his partibus excernuntur, ansam præbuit, cum tamen in pulmone v. gr. hæc simul fieri posse doceant glandulæ in eo detectæ, & vasa lymphatica satis numerosa. In quibus si stagnet lympa, aut extra vasetur, morâ aut accedente aëre frigido viscida evadat, distendendo, moleste præmendo pulmonum membranulas, vehementiorem in musculos diaphragmatis cæterosque expirationi servientes spirituum influxum concitabit, atque adeo *tussim profundam, raucam*, tumentibus simul stagnante lympa trachææ glandulis, aut pituitâ obsessis partibus laryngis, angustatâ imprimis rimula ejus, unde haud secus ac organi musici fistulis, præsertim quoad rimulam foridibus obsessis, aëris fluxum liberum, & requisitam allisionem impediens, vox non nisi obscura, fusca editur; fordes hæ, ob tenacitatem pertinaciter adhærentes, *laboriosa secretionem sunt abradenda*. Porro *nares obturantur*, tumefacta ab humorum affluxu majore, quàm effluxu, earum substantiâ glandulosâ, obstruente vias aëris è naribus in palatum. *Perit tandem olfactus gustusque*, partim ob datam

ante

ante sensuum hebetudinis causam generalem, partim quia ab humore salivali inefficaci, aut viscido nimis non eliciuntur satis, sed obvolvuntur particulæ alimentorum, corporumque odoriferorum salinæ efficaces, ut afficere nequeant papillas linguæ nerveas, palati ac narium, quæ etiam obduci possunt eadem pituitâ, aut comprimi ab ea in vasis glandulisque stagnante.

XXI. At verò non rarò longa alia rerum facies est, multumque diversa exhibetur scena, cum sanguinis dyscrasia acris est, & colluviei ferossæ sanguinis & humorum aliæ facultatis diversæ admixtæ sunt particulæ, non mixtæ æqualiter, sed in fluores pronæ, quæ aut a causa externa commotæ aut sponte hoc est ob heterogeneitatem extraordinariam materiæ æth. accensentes influxum, vehementius ebulliunt, *ac modo exastuaciones faciunt calidas*, (si fuligines hinc exfuscitatæ salinæ fuerint subtiliores, in habitu præsertim liberum non inveniendes transitum, ad fibrillas membranulasque allidant, atque eas vehementer & varie movendo caloris excitant ideam) *modo horrores & frigoris sensationem*, si acidæ sint, lancinantes minusque solito moveant. Quæ certè inordinatam arguunt humorum miscellam, atque modo hæc modo illa exsuperare aut secedere. Comitantur fere *vigilia sensuumque nimia alacritas* à spiritibus non tam copiosis quidem, quàm potius ob heterogeneorum additionem fuliginum, acribus, motis nimium, neque auscultantibus imperio mentis, atque aded tendentibus plus satis & diu cerebri partes, nervorumque fibrillas. Ad quæ, si cum aliis sanguinis humorumque acrimoniæ indiciis, accedat *urina rubicunda; multis quasi arenulis referta*, & ceteræ suadeant circumstantiæ, secundæ speciei, calidum vulgo imminere Catarrhum indicio sunt. Etenim rubedo illa, salia in fluorem data, & exaltata ostendit, istæ verò concreciones salinæ, quæ arenularum instar apparent, glandularum obstructions significant; sunt enim hæc grossiores, illæ salium particulæ asperæ, ramossæ, quas §. XIV. facile glandularum infigi poris dixi, abrasis per continuò adhuc transcuntes lymphæ partes tenuiores asperitatibus, propulsæ ex istis poris, cum reliqua lymphæ sanguini redditæ, ac cum sero saccatæ per renes. Hæc inquam si appareant secundo speciei minantur catharrum.

XXII. Qui similiter primò se non rarò manifestat *tenuis e naribus effluxu humoris, qui & quibusdam manifeste percipitur à capite decidere per vias §. XVIII.* videndas. Hic cum acrior sit eo, qui quotidie nares humectat, sensiles earum membranulas *pungit, vellicat*, atque hinc concitato sæpe vehementiori, inordinato in musculos inspirationi, & expirationi famulantes spirituum influxu, *sternutationem excitat frequentem*. Si diutius hæc perseveraverint, excitato propter hanc irritationem spirituum, sanguinis, ætherisque influxu vehementiori, *exuruntur nares*, atque percissis, ruptisque per hæc acria vehementius adacta tubulis & fibrillis *exulcerantur*. Perro hærentibus in carniū porofitate, habituque obstructo spiculis salinis, dum ob spirituum defectum par-

tes collabescentes in hæc impingunt molestè, *totum corpus quasi sustibus exceptum, ad minimum contactum dolet*, impulsis hoc modo magis dictas in aciculas membranulis. Progrediente malo, auctis que secessionibus, aut excretionem manente præpedita, humores acres, stagnantes in glandulis, morâ corrupti magis, suâ acrimoniâ, aut facta ebullitione, carceris sui parietibus subitò disruptis, motù citatiore erumpunt, *ac defluxiones sunt vehementes, & subitaneæ magis* quàm ab humore miti, sæpe viscido ac minus mobili, *ab una parte in aliam*, à glandula in glandulam, per vasa lymphatica, (vid. §. vi.) aliasve partes; aut humore extravasato, juxta membranarum, muscutorumque interstitia; atque etiam alibi liberum non inuenientes transitum, accumulati. *Tumorem causantur* à sanguinis vehementer irruentis transitu, ob distensionem aliquantulum retardato, & hinc excitata phlogosi, *rubicundum, pulsantem* ab allisione arteriarum ad partes tensione duras: *admodum dolorificum*, non ob summam modo distensionem, sed & fibrillarum continui solutionem, ab impulsis vehementer acris, vel salinis, unde pungentes, vel acidis, unde scindentes, lancinantes percipiuntur dolores acutissimi, quales etiam *capitis* comitantur ob rationes ex §. xx. petendas.

XXIII. Prout autem in varias hæc fluxio dirigitur partes, ob convenientiam humoris exsuperantis cum poris, aut eorum debilitatem, (quam vide §. xiv.) ita diversa gignuntur mala. Sic si ad aures dirigitur, *copiosissimi humoris ichorosi fiet per eas effluxus*, infantibus familiaris ac sæpe salutaris, cujus scaturiginem non ignorabit glandulosam in meatu auris externo substantiam noscens. Neque etiam spontaneos, & sæpe copiosissimos *alvi fluxus*, à Catarrho è capite deciduo amplius deducet, in glandulas intestinorum ob materiæ peccantis cum his convenientiam, verum esse fluxum potuisse non ignorans. Neque est, quod glandularum in his & in auris meatu (eadem aliarum partium, ubi similia contingunt, ut in pulmone &c. ratio est) objiciat exiguitatem, humoris verò excreti copiam, cum his non obstantibus, deduci satis possit, ex conditione sanguinis adfluentis, cui humor excernendus copiosus tantum sit confusus, ut per poros convenientes facillime separari possit, laxitate glandularum, aut præsertim tali constitutione fermenti ob quam humor allabens etiam forte non vitiosus, vertatur in ejus naturam, & sæpe corrumpatur diversimode Conf. §. xiv. Ita si in fauces, sive à superioribus per rimulam, sive ex earum glandulis, effundatur humor acris, molestè corrugatis, & lacerans membranulas, illæ *exasperantur*. Per irritationem *tussicula movetur*, dum peccans humor paucus est & tenuis, atque aded nihil ejicitur *sicca*: abrafo autem, laryngis superficiem internam oblinente, emoliente humore lento, atque aded hinc exsiccatis nimium & tensis membranulis, *clausa est*, dum fortiter nimis resiliunt à chordis ita tensis aëris particulæ, quæ obtundi non nihil solebant ab humore prædicto, ut mitior ederetur sonus. Si ad pulmonis vesiculas per-

gat

gat fluxio, aut ipsæ ejus glandulæ lympham eructent, morâ admodum acrem, salinam, acidam, cujus particulæ acuminatæ, à materia æth. propter obstructos, mutatosque poros vehementius influente, si in tenellam pulmonis substantiam impellantur dissolutionem continui, sanguinis & lymphæ extravasationem, ulteriorem corruptionem, atque adeo ulcus pulmonis & *phthisis* producent. Austera verò, & membranas adstringendi vi prædita si fuerit lymphæ, & ab ea quæ humectationi inservit coagulata, hærente, angustatis aëris itineribus, *difficilis orietur respiratio*, quæ aucto malo in tantum potest invalescere ut minetur *suffocationem*, imo inferat illam, intercluso prorsus aëris accessu: aut dum lymphæ hæc multum austera, vitriolica, ex hisce glandulis, aliisque cordi vicinis, sanguini consertim affunditur, ejus coagulationem, polypum, atque omnimodam stationem efficere potest. Talia enim extra corpus, per varia sanguini affusa uti fieri posse docet Willis in egregio de fermentatione tractatu, ita & analogicè in corpore nostro contingere, nihil est quod vetat. Usque adeò quidem rarius degenerat lymphæ, aut fermentum in glandulis genitum, satis frequenter tamen ita deflectit à naturali, ut sanguini affusa, æquabiliter cum eo misceri nequeant, sed ob heterogeneitatem, insolitum ætheris influxum causentur, hinc fermentationem sanguinis præternaturalem, atque adeo *febrem* quæ *Catarrhalis* dicitur, & habitualement dispositionem catarrhalem fere semper comitatur, lenta & continua. Ast in aliis non semper observatur, cum non actualis semper requiratur in sanguine materiæ catarrhosa; separatio sed facilitas ad secedendum in locis convenientibus, saltem non tanta, ut extraordinarium inducat ætheris influxum quo mixtura ejus perturbetur. Quod si quacunque de causa in articulos vergat catarrhus, glandulæ illorum officio recte non fungantur, sed loco glutinosi humoris, (qui omnis acrimonia expers ad facilitandum lubricando motum, ad instar exungis comparatus est naturaliter) lympham separent acrifalinam, ac per vasa lymphatica deponant in articulorum membranas, & ligamenta, partes hæc admodum sensiles ab acris punctæ, & vellicatæ, *dolorem exhibent arthriticum*, qui revera non nisi species, & major gradus catarrhi est, quod & non rarò de pluribus aliis, epilepsia, apoplexia, tabe dorsali, angina, pleuritide, peripneumouia, cordis palpitatione, vomitu, singultu, &c. affirmare liceret, atque hos una cum aliis quamplurimis à secessione varia & mixtione humorum in glandulis oriri posse, ostendere, nisi thesis modo, non volumen practicum conscribendum esset.

XXIV. Non etiam difficile erit, hæreditariæ hinc dispositionis catarrhæ; & habituales rationem petere, attendenti, à parentibus catarrhosis primam malè occasionem suppeditari posse, prima scetus conformatione, idque tum vel communicatione spirituum vitiosorum & materiæ humoralis, catarrhæ h. e. crudæ nec æquabiliter mixtæ (quæ continuo generatur ob similes fermentatio-

nes, multum juvante fœtu in lucem edito victus ratione simili, quoad alimenta, affectus &c.) vel determinatione & transitu spirituum & humorum, (aut spirituum solummodo, quando à patre malum est) substantia aut motu vitiosorum in glandulis vitiosa conformatione, molli, & ductili adhuc existente fœtus corpusculo; atque hinc certius sequetur malum, quàm ex vitio in fluidis tantum, quod mutari temporis tractu, diversâ victus ratione &c. potest. Ab ipsa quoque nativitate, fermentum aliquod in glandularum anfractibus deponi & hæere posse, non nisi certa humorum constitutione, influxu peculiari ætheris, aut alia causa externa in actum deducendum, atque adeo multos sæpe post annos demum fluxiones producturum, nihil est quod obest. Similis pororum fermentique constitutio, habitualis dispositionis catarrhosæ causam præbere potest, imprimis, si aut ab hujus fermenti vitiosi diutina admixtione, aut alia quacunque de causa, fermentatione sanguinis debilitata, aut aliter vitiatâ, cacochymia quælibet humorum pertinax, nec facile mutabilis inducta sit, *æger*, sanguinis infirma, facile dissolubilis evaserit, spiritusque pauci debiles; Ad quæ porro tubuli & pori glandularum cæterarumque partium firmantur: quæ vicissim humores adfluentes diversimode afficiunt, quæ miscenda erant non admiscunt, sed eorum loco sæpe fermenta vitiosa, acria &c. Unde causa habituali reddita, etiam effectus talis sit necesse est, similiter patet ex his quomodo juniores pariter & senes, magis catarrhis sint obnoxii, sc. ob fermenta & fermentationes debiliores, hinc mixturam sanguinis minus firmam, spiritus paucos, debiles, & præter vitia fluidorum in senibus præsertim, obstructions, collapsus tubulorum in glandulis. Eadem ferme ratio est, quod magis quàm viri vexentur fœminæ, & quæ ad eas proximè accedunt habitu præditi fœmineo, molli, & ob sanguinis spirituumque influxum minus vegetum, laxo, atque ideo facilius admittente influxus præternaturales.

XXV. Atque ex his in genere nunc sponte hæc fluit prognosis, sc. haud flocci faciendum esse affectum, qui tot ac tantorum Author est malorum, prout vix ulla ab ejus insultu tuta, certa est, etiam nobilissima corporis pars, cui igitur ut hæc avertantur maturè sit occurrendum. Etenim in principio, cum altas nondum egerit radices, quando à causa externa est, non notabili existente humorum aut glandularum vitio, superatur facile, contra quando firmatum est malum, & habituale redditum, aut si hæreditarium sit: difficulter enim alteratur tam firmata humorum dyscrasia, (cum in unum conspirent omnia, & licet aliquid effeceris in his; continuo tamen vitiosi humores à glandulis affundantur.) Difficillime autem vitiosa glandularum textura, imò plerumque nullo modo emendari potest, cum omnem fere medicamentorum eludant vim. Hinc & senibus fere non curatur. Juxta Hipp. aph. 40. 11. Mitis quidem fertur facilius, sed si crassus, viscidus fuerit, atque

atque hinc obstructions & plures, & pertinaciores sint, longioris curæ est. Contra verò tenuis & acris citius fere terminatur, ast majori cum periculo, quod imprimis determinandum ex nobilitate partis ad quam fit destillatio, & majori vel minori ejus impetu, & vehementia; quæ quantò major tantocius ad curam provolandum.

XXVI. Sicuti autem causas variare multum, & effecta, sive symptomatica, nunc constat, ita & curandi methodum non minus diversam esse, ultro sequitur: singulis tamen specialem accommodare curam, neque temporis, neque instituti ratio patitur. In genere igitur, in omni catarrho particularum sanguinem constituentium, imprimis feri proportio, *regis* emendanda, soluta restituenda, infirma & debilis firmanda, atque adeo spiritus balsamici quorum hic fere semper defectus est, sunt restituendi: roborandæ partes tam mandantes, quàm recipientes, glandulæ sc. & cæteræ per quas porò fluit viæ. Impeditas obstructasque aperiendo, patulas nimium, & laxas adstringendo, sic ut tono glandulis restituto, h. e. ordinario spirituum transfusum & ætheris, lymphæ à sanguine liberè transfluente secerni possit debite, & excerni. Quæ mediis obtinentur partim internis, partim externis, tum convenienti diætâ.

XXVII. Quod ad *regis* &c. fluidorum vitia, hæc variis & diversis corriguntur (uti liquet ex natura fermentationis, per quam omnia operantur, medicamenta interna) sc. addendo quæ deficiunt, eorum quæ exsuperant copiâ, aut facultate, correctionem, mixtionem, secretionem, excretionem, per varias partes promovendo, inducendo, moderando. Cumque id quod deficit, hic spiritus sit, oleosum aliquod ligans, atque horum respectu in omni fere catarrho humor fluore peccet, & rarissimè non aliqua simul acrimonia, hinc sepe ab aliquâ incrassatione, (nisi nimis copiosa & turgens fuerit materia) cura videtur inchoanda, ut fluxionis quasi paroxismus sedetur, mitigetur acrimonia & dolor; Cui scopo optimè satis fit, sub vesperam exhibendo massæ pilul. de cynoglossa g. v. vel vii, addito si opus gr. i. laudân. opiat., vel harum loco sequentes componi possent ad imitationem trochisc. solenandri. *℞.* thur. masc. & succi glycerh. a. *℞j.* myrrh. elect. *℞.* opii dissolut. croc. a. gr. vi. *F.* pilul. n. vi. quarum similiter una sumatur sub ingressum lecti.

XXVIII. Hoc modo cohibito nonnihil fluxu, si paccet serum facultate, si qualitate tantum, ejus correctioni porro insistendum, si acris sit obtundendo, miscendo melius, quod recte agunt cum spirituosus mixta pertinacia, quæ diu in sanguine immutata permanent, antequam ad ejus motum misceri & accommodari queant adeoque vitiosis resistunt fermentationibus, dum impediunt ne materia æth. undique irruat, sed tantum admittatur constanter ea, quæ eorum adaptata est poris, valde pertinacibus humorumque crassi
si ami-

si amica, partim acidi aut falis strietè dicti aciem, dum in corpuscula hæc fixa & rigida impelluntur, obtundunt, diffringunt, aut saltem ita cum aliis misceri faciunt, ut non appareant. Talia sunt testacea terrea, corollia, margarit. oc. cancri., Ebur, C. C. Lap. Bezoar, cret. bolus armen., (quæ etiam imbibendo serum ejus proportionem emendant) aurum, argent., foleac., limatur. chalyb. item sales lixivi, card. bened. absinth., tartar. hujus Sp. rectificatus, oleum. tartarus vitriolat. salia cætera, armeniacum, nitri, prunell., sal commune, ejus sp. ut & nitri; amara, absinth. centaur., card. bened. &c. duras habentia rigidasque particulas, quæ in tartareas, quibus glandularum obsidentur pori particulas impulsæ, eas excutere, sicque obstructions simul reserare valent. Ad hæc mixturam corrigendo, acrimoniam quoque temperant volatilia, & spirituosa, sales volatiles, C. C. fuccini, spiritus ex vino herbisque spirituosus, cæphalicis vulgo, & aromatis parati, sal. volat. oleos, sylv., aq. aut potius sp. R. Hungar., sola vel cum sp. falis armen., sp. tanacet. tinctur. croc., castorei imprimis, quæ multum hic potest, uti & ipsum castoreum sua spirituositate &c. Plurimum quoque hic valent gummata, acrimoniam feri temperando scorbuticam, dum quid lenti relinquunt, arabicum, tragacanth. &c. certè omnibus satisfaciens medicationibus myrrha, vi sua qua pollet spirituosa, oleosa & balsamica; qua acrimoniam temperat imprimis acidam, effervescentiam feri nimium cohibet, & justam conciliat consistentiam, ut meritò balsamum audiat nostri sanguinis. Similiter egregium est in acribus fluxionibus thus, ejusque cortex; imprimis olibanum, sive thus verum, quod spirituosius, magisque resistens acido, & rectè pulverisatum bis de Die ad ℞. exhibetur, solum, vel una cum mastiche, succino, & gr. ij. iij. Croci. Mastiche etiam sola exhibita à ℞. ad ℥. involvendo acrimoniam corrigit, & vi adstrictiva glandulis restituit tonum, & ventriculo ad quem sepe imprimis est respiciendum hic, succinum similiter acidum corrigit; lympham si opus secernit excernitque, & egregium est ejus oleum ad gutt. iij. iv. cochlear. vini sumptum. Denique alterant quoque humores acres, spiritus efferes compescunt, & secessionem impediunt opiata, præsertim laudanum cydoneatum ubi sal, tinctura opii cum sal tartar. parata ubi acidum abundat, quæ recte ab initio, viribus constantibus, ubi notius qualitas acris, vehemens, quam quantitas peccat, exhibeatur, in mixtura cardiaca, cum aqua aut oleo melissæ, (quod de acido volatili participans, egregie ligat, neque ita calorem excitat) aliisque cardiacis, primi & secundi generis, h. e. spirituosus & pertinacibus, quæ cum ingrediuntur simul compositionem theriaces, Diascordii, Mithridatii, hinc & illa convenientia hic suppeditant medicamenta, omisissis præsertim istis calidis, pipere, zinzib. &c. sic diascordium recte exhibetur cum confectioe hyacinth., vel Alkerm. &c.

XXIX. Quod si verò visciditate peccet serum, illa incidenda, atenuanda, quo simul obstructionibus satisfit. Conducunt hunc in finem quoque sales fixi, ex amaris, præcedenti §. notati, qui, una cum sanguine ad angustias quibus facile adhærent viscida delati, hamositate sua illa abra-
dunt, ac in sanguinem reducunt, aucta ejus fermentatione magis at-
enuanda, & si pote, miscenda. Quo ultimo modo, etiam volatilia, &
spirituosa idem præstant, uti sunt præter dicta, herbæ cephalicæ calidio-
res dictæ, magis penetrantes, rosmarinus (cujus decoctum cum baccis ju-
nip., in cerevisia melioris notæ egregium est, additis colatur. olei ejus-
dem gutt. aliquot) majorana, pulegium, calamenth., mentha, quæ præ-
ter attenuationem corroborat, & refutat particulis salinis fixis. Quibus
etiam ligna, guajacum ejusque cortex, lign. sassefras, cortices tamarisci,
cappar., &c. profunt, uti & radices, helenii, acori, polypod. quercin.
&c. incidentes aperientes. Egregiè etiam hoc in casu conveniunt gum-
mata aromatica, præter dicta §. præced. galbanum, opoponax, bdellium,
sagapenum, & imprimis ammoniacum, quod optimè incidit pituitam vis-
cidam, obstructionesque glandularum referat. Valde penetrantia quoque
sunt, & viscidum incidunt sp. nitri, sulphuris &c. acida, cocta præfer-
tim, & mixta cum spirituosis, quæ simul sal temperant, & secessioni re-
sistunt. Atque ex his &c. pro diversitate circumstantiarum, individui,
& exsuperantium, vel deficientium particularum, sive spirituosæ, oleo-
sæ, amaræ, acidæ, aut salinæ fuerint, varia variè, quoad materiam &
formulas parari, & misceri possunt, ad feri vel crassi nimis & viscidi, vel
fluidi, tenuis & acris correctionem: notando de hac in genere, falsos hu-
mores acida, imprimis spirituosis mixta recte corrigere, & ad meliorem
deducere mixturam, & contra acidus salina, lixiviosa &c. Pleraque autem
hactenus allata, si copiam aut qualitatem invenerint non miscibilem, si-
mul fere secretionem quandam & excretionem causantur, per diaphoresin
aut urinas; cæterum si non, ita alterando, miscendo, naturalem inducen-
do fermentationem, cacochymia levis, acris, aut viscida, superari potest,
absque ulla, saltem natabili evacuatione.

XXX. Copiosa autem existente colluvie ferosa, aut cacochymia tantâ,
ut alterantibus, fermentatione miscente sabigi nequeat. Jam talis inducen-
da fermentatio, quam secretio sequatur si opus, & excretio, per diversa lo-
ca convenientia, & ad quæ magis vergit humor peccans, juxta aph. I. 21.
quod determinandum ex natura humoris, prima occasione mali, & loco
ubi subsistit, qui vel sanguis in quo fluctuet, vel habitus esse potest, renes,
vel primæ viæ, quod si ab intestinis data fuerit occasio, vel saltem ad illa
vergant, ob convenientiam materiæ exsuperantis cum poris glandularum inte-

stinalium, eo igitur ducenda, h. e. exhibenda sunt talia, quæ fermentent, separent præ aliis, hujusmodi particulas, quæ separatæ, & in sanguine fluctuantes, una cum eo ad intestina delatæ, per eorum glandulas, ob dictam convenientiam, excernantur. Idque statim procurare licet, si mitis fuerit & tenuis catarrhus, per hydragoga dicta leniora, ut rad. jalapp. grossè pulverisat. ad ʒb. cum pulv. oc. cancr. gr. xii. aut ʒj. cui recte additur mastiche ad gr. vi, vii. vel succinum, ad aliqualem incrassationem, & mixturam meliorandam, tum nitrum optime additur, sal prunell. &c., resina jalapp. magis fidè operationis est, & vel soluta in haustu dari potest, ad gr. vii, viii, x, vel in pilulis, quas ingredi aliquando hoc in casu potest, hydragogum forte, gumm. gott. ad gr. v. vel vi, sed non nisi temperatum, gumm. tragacanth., sagapen., Mastich. myrrh. ol. anis. &c.

XXXI. In viscido autem, vel acri catarrho, quæ misceri alterari nequeunt, non semper statim sunt evacuanda, sed ex aph. VII. 70. & I. 22. corpora sæpe prius fluxilia reddenda, cocta per alvum educenda non cruda, h. e. attenuanda prius viscida, viæ aperiendæ, nimis arcte mixta fecernenda, acria obtundenda, cum aliis miscenda, medicamentis §. xxviii. & xxix. recitatis. Imprimis verò si acidum sit serum, vix, aut saltem non nisi probè correctum evacuandum, & quidem lenioribus, eo magis, quo major acrimonia & orgasmus est, & acria glandulis impacta magis, tum enim vix tentanda evacuatio per alvum, sed potius ubi adhuc sanguini sunt admixta, & turgent, tum verò etiam via modo ostendenda, qua exitum natura inveniatur. Imo ne quidem extra casum acrimoniæ conducunt semper fortia educentia, præsertim nondum reseratis obstructionibus, quia frangitur iis tenella glandularum textura, & materia fortius adigitur. Si igitur nimia non fuerit visciditas, aut acrimonia, statim quidem exhibere licet evacuantia, sed cum alterantibus mixta sæpe pertinacibus, spirituosis. Idque commodissimè hic obtinetur, pilulis aperiensibus ex gummis, ammoniaco, sagapen. mirrh. mastich. succino &c. quibus pro diversa qualitate, & quantitate, varia adduntur evacuantia, resin. jalapp., scammon., in viscido trochisc. alhand. ad gr. ij. iij. tum Mercur. dulc., tartar. vitriolat., chalybs. &c. pertinacia, quæ resistendo diu, sensim ex latibus glandularum excutiunt. Egregiæ quoque hic sunt pilul. Magistrales Gessell, pilul. de hier., de succino craton, mastichinæ, & similibus optimè adduntur gr. aliquot castorei, e. gr. pilul. de succin craton. ad ʒj, castor. gr. ij, iij, iv. & omnibus addi convenit gutt. ij, iij, ol. menth. succin., fassifr., anis., fenic. carui &c. Imo in magna acrimonia, addere quandoque oportet ex massa pilul. de cynoglos., vel de styrace, aut sub vesperam exhibere aliquod paregoricum. Utile etiam hic est, quia serum acidiusculum simul tempe-

temperat, rhabarbarum in substantia, à ʒʒ. ad ʒj, cum oc. cancr., nitr., mastich. ad ʒʒ, utilissima etiam ptifana laxans River. ubi acrimonia salina simul corrigenda, & alia in aliis. In ventriculo subsistens saburra, cruditas aliqua, si malo ansam dederit, illudque foveat, vomitorium convenire potest in principio, si permittant circumstantiæ, materiam vomitorii verò determinat species cruditatis.

XXXII. Post hæc evacuantia, aut iis etiam prætermisissis si non requirantur, (sæpe autem requiruntur, ob hominum gulositatem) summæ frequenter utilitatis sunt per habitum discutientia, cum sæpissime in eo causa subsistat, aut eo vergat, & maximè naturalis sit seri evacuatio per insensibilem transpirationem, quæ promovenda, augenda, medicamentis diaphoreticis, quæ, magis quam per alvum evacuantia, serum peccans sanguini permixtum solvunt, & evacuant, tum ea magis quæ in glandulis hærent, atque ita optimè earum obstructions expediunt, simulque si opus sal & acidum corrigunt, aut viscida incidunt attenuant. Adeoque pro exigentia magis aut minus volatilia, spirituosas, vel fixas & pertinacias eligi possunt. Ita in Catarrho acris, si metuatur à nimia agitatione, hinc majore separatione, exhibenda pertinaciora, ut diascord. nobil., rob sambuc., antimon diaphor. &c. sub forma boli vel electuarii, e. gr. ꝛ. rob. sambuc. ʒj. antimon. diaph., oc. cancr. a. ʒʒ. M. F. Electuar. cujus mane & vesperi sumatur ad magnitudinem castan. vel addita aqua diaphoret. aut alexipharm. &c. haustus fiat, aut mixtura cum aq. meliss., papaveris rhead. ejusque syrupo, & in valde acris gr. j. aut ij. laudan. opiat., ejusve tincturâ ad ʒʒ. ut simul sedetur obullitio seri, & secessio major præveniatur. Quod si minus à calore metuamus aut motu, convenit theriaca ad ʒj., cum sal. card. bened. & gr. iv. camphor. ad obstructions. aut mixturæ generosiores, ex aq. menth., antiparalyt., antapoplect. theriacal., cinamom, cum tinct. castor. ad ʒij. in mixtur. unc. v.

XXXIII. In malo pertinaci & inveterato, convenientissimum est decoctum ex lignis, imprimis guajaco, cum herbis cephalicis magis minus penetrantibus calidis, e. gr. ꝛ. lign. guajac. ras. ʒiij. iv. lign. sassefras. ʒj. macer. in f. q. vin., vel hujus & aquæ an. part. æq., aut aquæ puræ q. f., per hor. xxiv. loco calido, add. ol. tartar. per deliq. ʒj., aut tartar. rhenan. ʒʒ. post incoq. leniter, vase diligentissimè semper clauso. herbar. rorismar., chamædr. chamæpith. meliss. an. mj. baccar. junip. ʒvi. glycirrh. contus. ʒʒ. colatur. ʒxl. usui ita dari potest, vel pro indicatis varia addi possunt, spiritus, tincturæ spirituosæ &c., usus sit bis ter de die, ad ʒiv. v. vi. præsertim mane ut in lecto diaphoresis promoveatur. Quod si simul per alvum evacuans velimus, tale redditur optimè incoquendo in petiâ suspensæ

pulp. colocynth. ꝑ℞. aut ℥ij. aut in singula dosi infundendo per noctem pulp. colocynth. gr. iv. v. interponendo quandoque hujus haustum, ut quod per alvum evacuari conveniens est, separatum jam, vel separandum, hoc modo eliminetur simul. Et certè multiplici constat experientia, maximæ quod sit efficacix hujusmodi decoctum, in Catarrhis chronicis: cum per particulas lignorum &c. rigidas, penetrantes valde, glandularum obstructions pertinacissimæ sensim solvantur, quæ iis inhærent fermenta vitiosa corrigantur, excutiantur, sed non nisi continuato aliquamdiu ejus usu. Quibusdam verò calidum nimis est, nimium movet; atque in tali casu, vel horis aliquot ab ejus sumptione, sub vesperam, sumendum aliquod emolliens, humectans, emulsio aliqua &c., vel ejus loco parandum erit decoctum ex lign. santal. citrin., salsaparil. chin. rad. bardan. addita sub finem glycirrhiza, quibus egregiè temperatur acrimonia, & evacuat per urinas, quod sæpe hic valde proficuum est, & fere simul fit à plerisque diaphoreticis; rectissimè tamen & hic specialiter procuratur, per emulsiones ex seminibus, inter alia feminis cannabini, tum saponis veneto ad ℥j. in lacte exhibitio, quæ sua oleositate, simul acrimoniæ resistunt, & serum separatum quod misceri potest miscent. Atque hæc interna sunt hic maximè efficacia, quæ restant sunt externa.

XXXIV. Inter quæ primam se offert V. S., quam licet Catarrhus ex sua essentia non indicet, non rarè tamen conducit, ratione circumstantiarum, suppressæ evacuationis solitæ, mensium hæmorrhoidum, &c. atque adeo propter abundantiam, vel etiam ad motum, & rheumaticam sive universalem abullitionem refræmandum, quo præveniatur suffocatio aut nobilis inflammatio partis, imminutione & revulsione materiæ, ad quod sæpe iteratis opus est V. S. Cætera glandulas aliasque partes affectas, imprimis respiciunt, aguntque adstringendo, aperiendo poros, materiam hærentem reddendo fluxilem, evacuando, revellendo &c. modis. Notanda verò Medicorum vulgaris regula, topica non esse applicanda nisi præmissis universalibus, ob metuendum alias affluxum nimium, obstructionsque hinc majores. Sed patitur exceptionem, si non quantitas in toto, sed qualitas pauca peccet, tum enim in principio applicata topica, multa præstant. Ita transpiratione impedita laudantur frictions pannis asperis, balnea tam artificialia, quam naturalia, (præsertim si uti fere solet, simul bibantur aquæ thermales, quæ penetrantibus & pertinacibus mineralium particulis, imprimis glandularum referare obstructions aptæ sunt) & apertis per illa poris, illitiones oleorum penetrantium, succini, rorismarin. mixti cum sp. vini, vel aq. R. Hungar., quibus capite imprimis affecto, ut sæpe est, optimè illinuntur tempora & futuræ, quo melius penetrent. Laudantur & eo in casu

casu suffumigia, quæ non modo in partes affectas, glandulas oris & narium agunt, adstringendo, vel aperiendo pro necessitate, sed & inspirata cum aëre sanguinem in pulmonibus alterant; ita optimum fit suffumigium ex succino & mastiche, cui aliquid thuris, cariophyllorum &c. addi potest, aucta dosi mastiches si adstringere, succini verò si attenuare magis sit animus; usurpari autem possunt bis terve in septimana, matutino tempore, ventriculo vacuo. Huc refer suffumigium vulgatissimum ex nicotiana, quo in hoc affectu nihil deprædicatur magis, aded ut ejus usu à plurimis se præservari catarrhis asserant experti, quia eo intermisso variis infestantur, nisi sæpe tribuendum id potius videatur, tubulorum quos quotidiano usu, (contra C. Celsi præceptum adversæ remedia valetudinis in secunda consumentes) nimis relaxarunt, collapsui, ob defectum irritationis & hinc spirituum influxus, conf. §. xvii. Caterum aperiendo vascula, evacuando feri copiam, & vi qua pollet narcotica quibusdam, acrimoniam obtundendo, sæpe plurimum potest. Similiter & errhina ex eo parantur, sternutatoria & masticatoria, præsertim illo brasiliensi nigro admodum acri, quibus plurimum evacuatur feri. In genere masticatoria præferuntur ut tutiora, & commendatur inter alia, illud ex mastiche sola in tenui præsertim, in viscido calidiora valent, ut pyrethrum, &c. & egregium eo in casu fit gargarisma ex decocto guajaci cum salvia, addito tantillo sp. vini. Errhina præferuntur liquida siccis, eo quod melius penetrent, minus obstruant, aut impediunt transpirationem. In acri destillatione cum fructu lac tepidum vel solum, vel cum laudano opiato, si magna sit acrimonia, naribus attrahitur, in viscidior sp. vin. simplex, vel cum oleo quodam mixtus, aut succus betæ. In narium verò obstructione egregius est sp. sal. armen. in phiala longioris colli naribus oblati.

XXXV. A sternutatoriis cavendum nimis acris, ne vehementi illo motu convulsivo nimius concitetur affluxus, secessio & effluxus sæpe tantum tenuioris materiæ, firmiter impacta crassiore, unde mala horrenda quandoque, apoplexia, epilepsia, gutta serena &c. oriuntur. Haud raro tamen isto motu excutuntur in latibus capitis hærentia, quæ alio modo avelli vix possent. Cum verò acria sint omnia, vix nisi in catarrho miti, qui rarior est, locum habent. Et certè quamvis à capite nunc omnes non deducantur catarrhi, plurimum tamen profunt hæc feri per hæc vias patientes auctæ evacuationes, cum in commodum cedant totius, quod & de excretionibus per vesicatoria, fonticulos & setacea, capiti præ cæteris applicari solita affirmandum, quamvis hæc & aliis partibus, unde, fluxio fit, maximo sæpe cum fructu adhibeantur, ad avertendum à partibus nobilioribus, ut oculis, &c. feri fluxum, sed tum secus quàm vulgo obtinet, non nisi

in principio applicanda, ubi verò in malo inveterato eorum usus est, fermenti vitiosi in glandula hærentis educationi inserviunt, atque miranda quandoque præstant, uti observatum non semel, neque contrariatur his ratio, cum fermenta, fuligines acerrimæ, quæ quandoque humore subtiliores sunt & instar fulminis transeunt, hac datâ portâ transpirare possint &c. servitutes verò sunt molestissimæ, ad quas non facile deveniendum, siquidem aliis satisfieri possit. Tumorum, ulcerum &c. quæ catarrhis originem debent curatio, ex chirurgia, & Authorum specialibus petenda capitibus. Mihi sola super est addenda diæta.

XXXVI. Quæ recto regimine rerum nonnaturalium absolvitur. Adeoque ex latini Hippocratis Consilio, ubi aliquid ejusmodi sensimus, protinus abstinendum, à sole, balneo, vino, venere &c. quæ occasionem huic dederunt affectui, aut eum fovere valent, quæ optimè proponuntur ab eodem Authore lib. I. cap. v. in fin. lib. IV. cap. 2. & videri possunt §. præced. XXVIII, XXIX. Præ omnibus autem studendum, ut per convenientia alimenta bonus suppeditetur chylus, hinc sanguis generetur laudabilis, spiritusque sufficientes, balsamici. Vitanda igitur acria quævis, acida, salina, & quæ movent nimium; in constitutione acri præsertim, & exhibendi potius cibi aliquantulum resistentes, acrimoniam demulcentes, pulres hordeaceæ, avenaceæ, lac ebutyratum, cum ovi vitello, pomo acido-dulci, & tantillo veteris rhenani vel alterius balsamici, juscula carniæ consummatoria ex animalium extremis, alterata herbis acetos. endiv. cichor. &c. quæ aliquam sanguini consistentiam & firmitudinem conciliant, sæpe pisces conducunt carnem habentes solidam, ut cancri fluviatiles & marini, gammari cum squammis, rajæ, soleæ, passeræ, & imprimis ostrea cruda sine pipere aut acido, habent enim hi pisces sal fixum & viscidum aliquod, quod acre acidum obtundit, & egregiè resistit sanguinis colliqutioni. In viscido autem catarrho abstinetur ab his &c. quæ pituitam augent; potius illam incidentia sumant, cibos aromatis, nuce muscata, macer. cinamom. conditos, & herbis incidentibus. Ante vel cum cibo capiant spiritus & sales volatiles atque aromaticos, sp. sal. armon. cum aq. R. Hung., elix. prop. vinum medicatum herbis, absinth. card. bened., centaur. min. &c. ad promovendam bonam chylificationem. Pro potu ordinario cerevisiam lupulo bene saturatam, aut leve decoctum guajaci. Calidioribus verò decoctum hordei cum glycirrh. & lign. fantal. &c. julap. ex rasur. C. C. cum endiv. scordio, rad. scorfon. &c. convenit. abstinendum verò quantum fieri potest à potu copioso, nisi reddatur bene per habitum & renes, etenim tum confert dilutioni acrimoniæ, atque cum in finem tum proficuum est, infusum Koffee, thee, dummodo caveatur sedulò, ne immodico horum

rum usu ventriculi enervetur tonus, quod sæpe contingit. Vina hoc in casu laudantur balsamica, malvaticum imprimis chalybeatum ad ℥j. aut ℥iſſ. mane jejunis, & aliquot horis à prandio exhibitum, spiritus suscitatur, corrigit acrimoniam, & glandularum obstructions solvit. Laudandum & rhenanum vetus, cui infusi sint oc. cancr., vel simplex, atque hujus largior haustus, quo solo promota diaphoresi, non rarò catarrhus levior solvitur. Aëris quantum potest vitentur mutationes subitanæ, eligatur purus & serenus, in affectibus, exercitiis, &c. fervetur moderamen. Verum plura huc, & specialiora adducere, supersedeo, cum circa hæc, & alia quæ huc attuli, & quæ adferri possent plura, vix aliquid in genere determinari possit; tanta diversitatis causarum, individuorum, & consuetudinum vis est! Adcò ut cum Hippocrate lib. de vet. Medicin. dicendum videatur, *quod uni incommodum est, alteri est commodum & conveniens, quæ huic homini concocta & temperata sunt, aliis, imò eidem tempore diverso, cruda, intemperata, & fortia dici debent, nunquam enim eadem afflictio ab his similibusque provenit, neque cuicumque*; atque adeo elegantissimè & apprime ad rem dixerit Seneca lib. 1. de ira. cap. 16. *Si intrassem in valetudinarium exercitatus & sciens, non idem imperassem omnibus per diversa ægotantibus.*

COROLLARIA.

I.

Liquorem ventriculi fermentaceum, naturaliter non oportet semper esse acidum, sed ut menstruum universalissimum, constare variâ aquæ, olei, spirituum, salium, acidorumque naturæ diversæ mixturâ.

I I.

Uti sanitas, ita omne quod Medicè est contra vel præter naturam, est quid positivum.

I I I.

Hinc & omnia symptomata veram habent essentiam suam.

I V.

Medicamentorum quæ purgantia dici solent, vis, consistit in excitatione, talis fermentationis, quam sequitur plerumque separatio & evacuatio quarundam particularum à M. S.

V. Quo

V.
Quo ex fundamento fluit , quod licet natura non utatur electio-
ne , uti quidam sensere quondam , nihil obstare tamen , quin
dentur præ cæteris certum hunc vel illum educentia humo-
rem , h. e. unum per hoc , alium per aliud menstruum melius
separari & evacuari.

VI.
Atque aded non quoad quantitatem differre , sed quoad sub-
stantiam purgantia.

VII.
Neque simpliciter evacuantia semper esse , sed & simul alteran-
tia , unde in corpore retenta , nulla licet subsequente evacua-
tione , tantum abest ut instar venenorum (uti vulgo conside-
rantur) noceant , ut potius non paucos illis curari morbos ,
experientia doceat.

VIII.
Tandem lenientia quæ dicuntur , sæpe toto distare cælo à pur-
gantibus , quin non rarò contraria esse.

IX.
Opii vis partim in discussione , partim in incrassatione consistit.

F I N I S.

